

DIOGENES LAËRTIUS
~
Leven en leer
van beroemde filosofen

Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door
Dr. Rein Ferwerda

DAMON

Inhoud

Inleiding 7

Beknopte bibliografie 11

BOEK I

Proloog 13 – Thales 20 – Over de Wijzen in het algemeen 27 – Solon 29 – Chilon 38 – Pittacus 40 – Bias 43 – Cleobulus 46 – Periander 48 – Anacharsis de Scyth 51 – Myson 53 – Epimenides 54 – Pherecydes 57

BOEK II

Anaximander 61 – Anaximenes 61 – Anaxagoras 63 – Archelaüs 67 – Socrates 67 – Xenophon 79 – Aeschines 83 – Aristippus 85 – Cyrenaïci 93 – Phaedon 99 – Euclides 100 – Stilpon 103 – Criton 106 – Simon 106 – Glaucon 107 – Simmias 107 – Cebes 107 – Menedemus 107

BOEK III

Plato 115

BOEK IV

Speusippus 153 – Xenocrates 155 – Polemon 158 – Crates 160 – Crantor 161 – Arcesilaüs 163 – Bion 170 – Lacydes 174 – Carneades 175 – Clitomachus 177

BOEK V

Aristoteles 179 – Theophrastus 191 – Strato 199 – Lycon 201 – Demetrius 204 – Heraclides 208

BOEK VI

Antisthenes 212 – Diogenes de cynicus 218 – Monimus 243 –
Onesicritus 243 – Crates 244 – Metrocles 247 – Hipparchia 248
– Menippus 249 – Menedemus 250

BOEK VII

Zeno 253 – De stoïcijnse filosofie in het algemeen 268 – A. Logica
269 – B. Ethiek 284 – C. Natuurwetenschap 301 – Ariston 311
– Herillus 313 – Dionysius 314 – Cleanthes 314 – Sphaerus 318 –
Chrysippus 319

BOEK VIII

Pythagoras 329 – Empedocles 347 – Epicharmus 356 – Archytas
357 – Alcmaeon 358 – Hippasus 359 – Philolaüs 359 – Eudoxus
360

BOEK IX

Heraclitus 363 – Xenophanes 368 – Parmenides 370 – Melissus
371 – Zeno 372 – Leucippus 373 – Democritus 375 – Protagoras
381 – Diogenes van Apollonia 384 – Anaxarchus 384 – Pyrrho
385 – Timon 404

BOEK X

Epicurus 408

Appendix: Het Delische probleem 465

Namenregister 470

Inleiding

De persoon van Diogenes

Van Diogenes Laërtius is eigenlijk niet veel meer bekend dan dat hij in het Grieks een boek geschreven heeft over levens en leerstellingen van filosofen. Sommigen zeggen dat de man uit Laertes kwam, een stadje in Klein-Azië, en daarom Laërtius heette; anderen vermoeden dat hij uit Nicaea afkomstig was, ook in Klein-Azië, op grond van een niet al te duidelijke opmerking in boek IX 109. Beide veronderstellingen zouden kunnen verklaren waarom hij, wonend in een provincieplaats zonder veel bibliothecaire voorzieningen, niet al te goed op de hoogte blijkt van meer recente ontwikkelingen in het filosofisch bedrijf van zijn tijd, vooral ten aanzien van de aristotelische traditie. Weer anderen denken dat iemand die onbekend wenste te blijven zijn schrijversnaam Diogenes Laërtius aan Homerus heeft ontleend, die zijn held Odysseus zo noemde: aan Zeus ontsproten zoon van Laertes. Deze laatste veronderstelling klinkt spannender, omdat daarin wordt gesuggereerd dat de schrijver net als Odysseus een lange zwerftocht heeft gemaakt, wel niet langs mooie nimfen en verscheurende monsters, maar toch langs een bontgekleurde menigte van pedante, excentrieke en soms ook heel serieuze wijsheidzoekers. Diogenes moet dat gedaan hebben in het begin van de derde eeuw na Christus. Hij behandelt immers nog de opvolger van Sextus Empiricus in IX 116, die vermoedelijk aan het eind van de tweede eeuw heeft geleefd. Over Plotinus (205-270) of diens leermeester Ammonius Saccas zwijgt Diogenes daarentegen en dat zou een teken kunnen zijn dat hij zijn boek afsloot toen het neoplatonisme nog moest beginnen.

Hoewel we dus eigenlijk niets over Diogenes weten, is het toch wel mogelijk iets over zijn eigen denken te zeggen en wel op grond van de vele epigrammen die hij op de filosofen heeft geschreven. Volgens zijn eigen woorden zijn deze epigrammen verzameld in een boek *Pammetros*, hetgeen ‘bundel met gedichten in alle soorten versmaten’

Boek I

Proloog

1. Sommige mensen zeggen dat het filosoferen bij niet-Griekse volken is begonnen. Bij de Perzen had je namelijk magiërs, bij de Babyloniërs of Assyriërs de Chaldeeën, bij de Indiërs naaktfilosofen en bij de Kelten en Galliërs mensen die druïden en semnotheoi¹ genoemd werden, zoals Aristoteles zegt in zijn *Magicus* en Sotion in het drieëntwintigste boek van zijn *Opeenvolging van filosofen*. Ze zeggen verder dat Oschus een Feniciër was, Zamolxis een Thraciër en Atlas een Libiër.

Verder was volgens de Egyptenaren Hephaestus een zoon van Nilus en stond deze Hephaestus aan de wieg van de filosofie, waarvan de leiding in handen was van priesters en profeten. 2. Hephaestus leefde 48.863 jaar vóór Alexander van Macedonië en in de jaren daartussen kwamen 373 zons- en 832 maansverduisteringen voor. De platonicus Hermodorus zegt in zijn werk *Over wiskunde* dat sinds de magiërs, te beginnen met de Pers Zoroaster, vijfduizend jaar zijn verlopen tot de val van Troje,² maar Xanthus de Lydiër rekent zesduizend jaar van Zoroaster tot de expeditie van Xerxes (480) en somt na hem een lange reeks elkaar opvolgende magiërs op die de namen Ostanas, Astrampsychus, Gobryas en Pazatas droegen, tot de verovering van Perzië door Alexander (333).

3. Het ontgaat deze auteurs echter dat zij aan niet-Grieken de prestaties van Grieken toeschrijven, bij wie niet alleen de filosofie begon, maar ook het mensdom zelf. Want kijk maar: Musaeus is in Athene geboren, Linus in Thebe. De eerstgenoemde, de zoon van Eumolpus naar men zegt, was de eerste die een *Theogonie* en een *Hemelbol* heeft gedicht; hij zei dat alles uit één ding is voortgekomen

1 Hoogvereerde goden; mogelijk sjamanen.

2 1184/3 v.C.

en daarin ook weer wordt ontbonden. Hij overleed in Phalerum en dit zijn de verzen die ze op zijn graf hebben gezet:

‘Eumolpus’ zoon Musaeus ligt begraven in dit graf,
de aarde van Phalerum bergt zijn dode lichaam.’

Naar die vader van Musaeus zijn de Eumolpiden in Athene genoemd.

4. Linus zou de zoon zijn van Hermes en de Muze Urania en hij zou een gedicht over het ontstaan van de wereld hebben gemaakt, over de baan van zon en maan en over het ontstaan van dieren en planten. Het begin van zijn gedichten is als volgt:

‘Ja eens was er die tijd dat alles tegelijk ontstond.’

Dit idee nam Anaxagoras over die beweerde dat alle dingen tegelijk zijn ontstaan, en dat toen de Geest kwam die ze heeft geordend. Linus zou op Euboea gestorven zijn, geveld door een pijl van Apollo, en dit is zijn grafschrift:

‘Dit is de grond die Linus opnam na zijn dood,
uit Thebe, zoon van fraai bekrante Muze Urania.’

Zo begon de filosofie dus bij de Grieken; ook het woord zelf heeft trouwens geen equivalent bij niet-Grieken.

5. Maar degenen die deze uitvinding aan niet-Grieken toeschrijven, brengen de Thraciër Orpheus naar voren en noemen hem een filosoof en wel de alleroudste. Maar ik weet niet of men iemand die zulke dingen over de goden heeft gezegd, wel een filosoof mag noemen en evenmin hoe we iemand moeten noemen die er niet voor terugdeinst de goden alle menselijke emoties aan te wrijven, met inbegrip van de schandelijke daden die maar zelden door een paar mensen worden bedreven en dan nog alleen in woorden. In de mythe wordt hij door vrouwen gedood, maar volgens het grafschrift in Dium in Macedonië zou hij door de bliksem getroffen zijn; het luidt als volgt:

‘De Muzen hebben hier de Thraciër Orpheus met zijn gouden lier begraven.

Hem doodde Zeus, de heerser, met zijn felle bliksem.’

6. Maar degenen die beweren dat de filosofie onder niet-Grieken begon, zetten ook uiteen op welke wijze dit bij de verschillende volken is gebeurd. De naaktfilosofen en druïden zouden filosofie bedreven hebben door in raadseltaal voor te schrijven de goden te vereren,